

València

TAFANERIES
 Valencianes

Francesc J. Hernández
 DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA
 UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

■ Tal vegada, vosté ha vist pel·lícules com ara «L'home d'Alcatraz», amb Burt Lancaster, «Fugida d'Alcatraz» amb Clint Eastwood o «La Roca», on Sean Connery interpretava un presoner que havia fugit de la cèlebre càrrec.

Potser també ha vist pel·lícules sobre la presó de San Quintin, com ara l'homònima, protagonitzada per Humphrey Bogart, «Agafa els diners i corre» de Woody Allen o «Weeds» amb Nick Nolte.

Alcatraz i San Quintin són dues presons de la ciutat de Los Angeles. La ciutat del Golden Gate era un poblet amb pocs habitants, a la vora d'una magnífica badia, fins que la febra de l'or, a meitat del segle XIX, la va convertir en una urbs molt poblada pel somni de la porta daurada a la fortuna.

Històries cinematogràfiques on els presoners suporten les seues condemnes, pugnen per escapar-se o són executats en la cadira elèctrica; unes cròniques que ens resulten familiars encara que no coneguem la costa del Pacífic.

El que potser vosté no sàpiga és que el primer home executat a Los Angeles fou un valencià, José Forner y Brugada, que morí penjat el divendres 10 de desembre de 1852. Fou condemnat a mort després d'un judici amb moltes irregularitats. Estaria bé que les autoritats valencianes de Justícia demanaren revisió del cas. En aquests articles s'exposarà la tràgica biografia de Forner i el seu camí fins al cadafal.

Segons la declaració que va fer durant el procés, José Forner y Brugada va nàixer a València, en maig de 1820, al si d'una família benestant, els membres de la qual ocuparen, segons ell, responsabilitats al servei de l'Estat. Va dir que un oncle seu havia sigut alcalde de València. És cert que hi hagueren personatges notables amb els cognoms Forner i Brugada, fins i tot un cèlebre pintor de marines que acompanyà Goya al seu exili francès, encara que tal vegada el presoner exagerava per intentar lliurar-se de la força.

D'adolescent, José Forner va rebre instrucció, com acredita la cal·ligrafia acurada de la seua signatura, i el podem suposar formant-se en una societat, la valenciana, que s'havia recuperat de les guerres napoleòniques i estava allunyada dels focus de les guerres carlines.

A l'obrador de confiteria

Quan va fer els 16 anys, José ingressà en l'obrador de confiteria que tenia un tio seu. Allà, enmig de dolços, panets i licors, entre canyamel, pots de mel i paquets de pal de regalèsia, anà cobejant la seua ambició, que el va moure, cinc anys després, a traslladar-se a Barcelona. Aleshores, la ciutat comtal era una urbs en expansió: acumulava

Fragment de xilografia amb l'execució de José Forner a San Francisco.

Abans de la «Fugida d'Alcatraz». El valencià José Forner y Brugada fou la primera persona executada a la ciutat de San Francisco, en desembre de 1852. Anà a Califòrnia atret per la Febra de l'Or.

La desgraciada vida de José Forner (I)

► La història del confiter valencià que va acabar al cadafal de ciutat de Califòrnia després d'un judici amb moltes irregularitats

► La ciutat de l'Havana i una imatge de José Forner.

el doble de població que València i havia començat a expandir-se, alliberada de les muralles medievals. José entrà a treballar en la confiteria de la important firma «Costa y Cía», al número 6 del carrer Comte d'Assalt. Feia poc que s'havia obert una via espaiosa des d'aquest carrer cap al peu del puig de Montjuïc, ocupat per les casernes militars i les bateries que defensaven el port. Al carrer Comte d'Assalt s'havien instal·lat botigues distingides

com ara la confiteria de Costa.

Viatge a l'Havana

Tres anys després, José Forner buscà nous horitzons. Quan guanyà la confiança del propietari, el senyor Costa, li demanà una carta de recomanació per al seu germà, que regentava dos establiments de la firma a L'Havana. Així que Forner s'embarcà cap a la capital cubana, aleshores sota el domini colonial espanyol.

Després de dies a bord d'un veler, se sorprendria per la lluminositat de L'Havana: les pedres toques clares, l'arena de la platja del color del pa poc cuit, els vestits blancs de les dones o dels esclaus i el reflex del sol en les fulles de les palmeres o de la canyamel tendra.

José Forner treballà en la «Confiteria, Repostería y Nevería Dominicana», l'establiment més gran de la firma i un dels més prestigiosos de L'Havana. Estava en un edifici no-

ble de dues plantes, fet amb pedra tosca de la serra. També prestà el seus serveis en la «Confitería, Repostería y Nevería Diana», més reduïda que la Dominicana. En sòlids edificis de pedra d'estil colonial, aquestes confiteries no només feien dolços i rebosteria, sinó que també proporcionaven queviures a les naus de l'Armada ancorades al port i enviaven a la península pinyes, guanàbanes, plàtans, tamarindes, cocos, mangos, pasta de guaiaba, melmelades i gelees.

L'inquiet José tornà a València dos anys després, feu una breu estada a la seua ciutat i viatjà a Madrid, tal vegada per treballar a la delegació que la firma «Costa y Cía» tenia junt a Sol. L'establiment estava molt a prop del Teatro de la Cruz i del Teatro de Variedades, per la qual cosa podem suposar que les taules de la confiteria s'omplien de burgesos que anirien o tornarien de les representacions teatrals, de gent de la faràndula i, potser, de dones de costums pecaminoses.

Els primers problemes

A la capital del regne, però, començaren els problemes. Potser per deutes de joc o per un préstec no retornat, un home anomenat Manuel Fuentes reclamà a José Forner uns diners.

El Diari Oficial d'Avisos de Madrid publicà un anunci de José Caballero del Mazo, cavaller de l'Orde Militar de San Jaume i tinent d'alcalde del districte de Correus, al qual corresponia l'expedient de la demanda, convocant José a un acte de conciliació amb el seu creditor, Manuel Fuentes. L'autoritat fixà l'esdeveniment per al 30 d'octubre de 1850 en la seu de l'Audiència, que es trobava a la plaça Major.

Però José no es presentà. El tinent d'alcalde signà una nova resolució, per mitjà de la qual el Diari Oficial convocava José a un nou acte de conciliació, que es fixà el 16 de novembre del mateix any. En la segona convocatòria, el tinent d'alcalde advertia al deutor que, cas de no comparèixer, l'imposaria una multa i autoritzaria el demandant que presentara la reclamació per la via judicial. Però José tampoc no es presentà. Potser ja havia marxat novament a L'Havana.

De nou a la capital cubana treballà en l'ample local de la «Confitería, Repostería y Nevería Dominicana», on preparaven dolços, servien café, venien tabac o fruites i disposaven d'una font on els clients podien apaigavar els calors del tròpic. Tres o quatre mesos després, abandonà la firma de «Costa y Cía», amb l'ambició esperonada pel descobriment de l'or a Califòrnia i el desig de fer-se ric.

José pujà a un vaixell rumb al port de Veracruz i creuà Mèxic de banda a banda: Puebla, ciutat de Mèxic i finalment el port d'Acapulco, a la costa del Pacífic, on novament s'embarcà, amb 75 dòlars a la butxaca, cap a San Francisco, la «Golden Gate» de la fortuna fàcil per a aventurers d'arreu del món i que per a José Forner significà el cadafal i la mort.

(Continuarà)